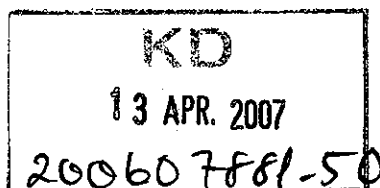

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0030 OSLO

Deres ref.
200607881-/WT

Vår ref.
200700372- UA HAA/haa

Dato
12.04.2007

Høring – utkast til forskrift gitt i medhold av forskningsetikkloven

Justisdepartementet viser til Kunnskapsdepartementets brev av 12. januar 2007.

I forslaget til forskrift § 8 foreslås det å forskriftsfeste at lederen skal ta opp habiliteten til medlemmene i utvalg og komiteer ved begynnelsen av hvert møte. Regler om habilitet ved avgjørelser i forvaltningsorgan er gitt i forvaltningsloven §§ 6 til 10. Hvert enkelt medlem av utvalgene og komiteene plikter å vurdere sin egen habilitet i den enkelte sak. Etter vår oppfatning er det uhensiktsmessig å forskriftsfeste at habilitetsspørsmål skal tas opp ved begynnelsen av hvert møte. For det første er det noe uklart hva som ligger i å "ta opp spørsmålet om medlemmenes habilitet". For det andre er det uklart hva man mener skal skje dersom habilitetsspørsmålet ikke tas opp. Avgjørelsene fra utvalgene og komiteene kan ikke bli ugyldige som en følge av at spørsmålet ikke ble tatt opp. Den eventuelle ugyldighetsgrunnen måtte i tilfelle være at et av medlemmene var inhabil ved avgjørelsen. Virkningen kan da være ugyldighet innenfor rammen av forvaltningsloven § 41. Det er vanskelig å se for seg at unnlattelse av å ta opp spørsmålet om inhabilitet kan være bestemmende for vedtakets innhold, jf. forvaltningsloven § 41. At det er uklart hva som er virkningen, kan lede til unødig forvirring.

Etter § 9 sjettede ledd treffer ad-hoc utvalg sine avgjørelser med 2/3 flertall. Det bør endres til alminnelig flertall. (Leddene kan strykes og man kan ta inn en henvisning i foregående ledd til § 7.) Det uheldige i forslaget kommer tydelig frem dersom man tenker seg at redelighetsutvalget har uttalt at en forsker har forsket uredelig under tvil og med knappst mulig flertall. Det er uholdbart at et simpelt flertall i klageutvalget ikke skulle kunne overprøve en slik avgjørelse. Klageren får ikke ved en slik ordning en

ny prøvning av spørsmålet.

I § 10 fjerde ledd foreslås det at redelighetsutvalgets avgjørelse skal begrenses til om forskeren har opptrådt uredelig eller ikke. Vi er i tvil om dette er hensiktsmessig. I utgangspunktet er det hensiktsmessig at konklusjonene utvalget gir er utvetydige. Kanskje særlig gjelder dette ved "frifinnelser" – der det er viktig at det ikke hefter tvil ved utvalgets konklusjon. Men i de tilfeller der utvalget finner at forskeren har opptrådt uredelig på grunn av mindre alvorlige overtredelser, kan det fremstå unyansert og for belastende med bare en konklusjon om at forskeren har opptrådt uredelig. Uredelighet er definert vidt i forskningsetikkloven § 5:

"Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning."

Det er stor forskjell på mindre tilfeller av plagiering og massiv forfalsking. Plagiering er først og fremst et problem for rettighetshaveren og i mindre grad for samfunnet. (Selv om utbredt plagiering kan lede til et inntrykk av at det er flere som på selvstendig grunnlag har kommet frem til samme konklusjon, og dermed at konklusjonen kan bli gitt for stor vekt.) Forfalsking derimot, kan ha vidtrekkende konsekvenser for samfunnet. Forfalsking og fabrikkering kan føre forskning på ressurskrevende villspor, innenfor enkelte fagområder kan slik praksis sette menneskeliv i fare, ved for eksempel feilkonstruksjoner eller feilbehandling. Det er uheldig dersom offentligheten blir gitt inntrykk av at disse vidt ulike typene av overtredelser er like alvorlige. Det kan også være vanskelig for offentligheten å forstå ulike grader av alvorlighet innenfor de samme typene av uredelighet. For å nærmere forstå hva forskeren har gjort, må vedtakets begrunnelse leses og forstås. Derfor er det etter vår oppfatning grunn til å skille mellom de ulike uredelige praksiser også i vedtakets konklusjon. Hensynet til klarhet kan likevel varetas ved at vedtaket slår fast at forskningen har vært uredelig og presiserer nærmere konkret hva uredeligheten har bestått i, og eventuelt hvor grove bruddene har vært.

Det foreslås videre i forslaget § 10 å forskriftsfeste et krav til kvalifisert sannsynlighetsovervekt ved vurderingen av om forskning har vært redelig eller ikke. Hovedregelen for bevisvurdering i sivile saker for domstolene og i forvaltningssaker er at det bare kreves sannsynlighetsovervekt. Imidlertid har man i praksis satt beviskravet noe høyere dersom avgjørelsene kan være særlig belastende, se blant annet Rt. 1999 side 14 og drøftelsen i NOU 2003: 15 punkt 5.6.2 om hvilke prinsipper som bør gjelde for bevisbedømmelsen ved ileggelse av administrative sanksjoner. Uttalelser fra redelighetsutvalget har flere likhetstrekk med administrativt ilagte sanksjoner. Uttalelsen har stor betydning for forskeren. Den får vesentlig betydning for hans profesjonelle virke og kan være stigmatiserende og forringe inntektsmuligheter. "Sudbø-saken" har vist at konsekvensen av at en forsker blir avdekket å ha opptrådt uredelig, kan være vel så alvorlige for han som en strafferettslig reaksjon ville vært. På denne bakgrunnen er vi i enig i at det bør kreves noe mer enn ordinær

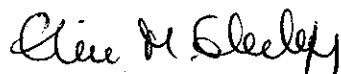
sannsynlighetsovervekt. Vi er også enig i at det bør gjøres klart i forskriften. Et eksempel på regelfesting av et strengere beviskrav enn sannsynlighetsovervekt finnes i voldsoffererstatningsloven § 3 fjerde ledd. I bestemmelsen kreves det "klar sannsynlighetsovervekt" i vurderingen av spørsmålet om det har funnet sted en voldshandling. Etter vår oppfatning er dette en kvalifisering som også er hensiktsmessig i den foreslåtte forskriften.

I høringsbrevet blir det reist spørsmål om det er grunn til å forskriftsfeste en rett for forskeren til å forklare seg ved behandlingen av om han har opptrådt uredelig eller ikke. Et eksempel på en slik rett til å forklare seg er tjenestemanns rett til å forklare seg i tjenestemannsloven § 18 ved spørsmål om illeggelse av ordensstraff, oppsigelse eller avskjed. Den samme rettighet har dommere etter domstolloven § 238 ved disiplinærtiltak. Kontradiksjon er et grunnleggende prinsipp i forvaltningsprosessen, som det er i straffeprosessen. Parter i forvaltningssaker har rett til å ta til motmæle. Spørsmålet i denne sammenhengen er om de skal ha en rett til å gjøre det muntlig for utvalget. På den ene siden kan en slik rettighet medføre at saksbehandlingen blir mer ressurskrevende og kan ta lengre tid. For små og kurante saker kan muntlig forklaring for et utvalg være unødvendig sett fra utvalgets side. På den andre siden kan uttalelsene være overordentlig viktig for forskeren. Dette taler for at forskeren skal ha mulighet til å forklare seg, både for å sikre at saken er godt opplyst, men også for at forskeren skal ha følelsen av reelt å kunne ta til motmæle. Det kan gjøre at det er lettere å avfinne seg med avgjørelsen. Det er også i samfunnets interesse at forskeren selv får mulighet til å forklare seg. Å stemple forskning som uredelig er ikke bare en belastning for forskeren, men er også et tap for samfunnet ved at relevant forskning feilaktig kan bli stemplet som irrelevant. På bakgrunnen av at avgjørelser fra redelighetsutvalget har så stor betydning for forskeren og for samfunnet, er vi tilbøyelig til anta at det bør forskriftfestes en rett til å forklare seg for utvalget.

Med hilsen

Harald Aass
seniorrådgiver

Elin Malmstrøm Elverhøy
rådgiver